

ΣΥΝΑΝΤΗΣΕΙΣ

Η απέχθεια για την Αριστερά

ΤΟΥ ΓΙΩΡΓΟΥ ΑΓΓΕΛΟΠΟΥΛΟΥ*

» Τα πρόσφατα διαγγέλματα και οι δηλώσεις του κ. Σαμαρά μπορούν να γίνουν κατανοητά ως ασκήσεις του αντιπολιτευτικού λόγου που θα κληθεί να υπηρετήσει σε λίγες εβδομάδες. Το ύφος του όμως αποπνέει κάτι βαθύτερο από την πολιτική ρητορική: συνάδει με συγκεκριμένες προσλήψεις της Αριστεράς ως ό,τι πιο απεχθές.

ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΣΤΗ ΣΕΛΙΔΑ 2

ΣΥΝΑΝΤΗΣΕΙΣ

ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΑΠΟ ΤΗ ΣΕΛΙΔΑ 1

Η απέχθεια για την Αριστερά

Από τις αρχές του 20ού αιώνα η απέχθεια για την Αριστερά έχει κάποιες κοινές σταθερές στον ευρωπαϊκό χώρο. Παρουσιάζει όμως και τοπικές ιδιαιτερότητες. Στην περίπτωση της Ελλάδας, η απέχθεια για την Αριστερά συνδέεται με βαθύτερα πολιτισμικά στοιχεία που έχουν τη δική τους δυναμική, συχνά ανεξάρτητη από τη λογική των συμφερόντων που η Αριστερά θίγει. Η δυναμική αυτή γινόταν στο παρελθόν κατανοητή ως «ιδεολογία» και αρκετά παλαιότερα ως «εποικοδόμημα». Επηρεάζει μάλιστα τα ίδια τα συμφέροντα που η Αριστερά θίγει σε βαθμό που η διάκριση υλικών συμφερόντων - πολιτισμικά στοιχεία να γίνεται ασαφής. Διαμορφώνεται ως κοινός τόπος (π.χ. «οι αριστεροί είναι τεμπέληδες και μπαχαλάκηδες») και αποκτά μια δική της πορεία στον χρόνο. Παρουσιάζει ανθεκτικότητα στην κριτική, διότι δημιουργεί αυτονόητα. Εκφράζεται λεκτικά, αλλά και σωματοποιείται, συνδέεται με αισθητικές προτιμήσεις, δημιουργεί συναισθήματα (π.χ. ένα ειρωνικό μειδίαμα στο πρόσωπο, όταν κάποιος μιλάει υπέρ της Αριστεράς).

Στην περίπτωση της Ελλάδας η απέχθεια για την Αριστερά αποκτά διαφορετικό περιεχόμενο στη μεταπολιτευτική περίοδο. Η εδραίωσή της έγινε πανηγυρικά στα τέλη της δεκαετίας του 1980 τόσο μέσω όσων είχαν ονειρώξεις νεοπλουτισμού (π.χ. θιασώτες του κόσμου του περιοδικού «ΚΑΙΚ») όσο και μέσω του παρεμβάσεων των κεντρο-αριστερών καταβολών εκσυγχρονιστών διανοούμενων. Ο λόγος τους υπερβαίνει τα προ του 1974 αρνητικά στερεότυπα των αριστερών ως εαμο-

βούλγαρων κομμουνιστών με κονσερβοκούτι. Η μετά τα τέλη του 1980 απέχθεια για την Αριστερά κατατάσσει τις αριστερές αξίες ως πολιτισμικά παρωχημένες. Οι αριστεροί/ές προσλαμβάνονται ως αφελείς, ως απομεινάρια του παρελθόντος, που δεν συνειδητοποιούν την έλευση της νεοφιλελεύθερης κοινωνίας. Εναλλακτικά, προσλαμβάνονται ως υπηρετούντες τα δικά τους συμφέροντα μέσω της εργαλειολογικής χρησιμοποίησης του περί κοινωνικής δικαιοσύνης λόγου. Άρα είναι είτε ιστορικά άχρηστοι (ως παρωχημένοι) είτε πολιτικά ιδιοτελείς. Η κοινωνία δεν χρειάζεται πλέον τις περί ελευθερίας, ισότητας και αλληλεγγύης στρατηγικές της Αριστεράς. Η κοινωνική συνοχή βασίζεται στον ατομικισμό και οι ΜΚΟ καλούνται να αναλάβουν τους αναξιοπαθούντες.

Επιτομή αυτής της απέχθειας για την Αριστερά συνιστούν οι αισθητικές προτιμήσεις. Οι ρήτορες του εκσυγχρονισμού εκφράζουν μια συνολική αποστροφή προς κάθε τι που κατηγοροποιούν ως «λαϊκισμό». Στην πραγματικότητα, κατασκευάζουν μια αγοραία λαϊκότητα ως αντίστιξη του εκλεπτυσμένου εκσυγχρονιστικού προτάγματος. Κατηγοριοποιούν ως λαϊκισμό κάθε έκφανση και έκφραση αυτών που πριν μερικές δεκαετίες ονομαζόνταν «αμόρφωτοι»: από τα ταυτοτικά πρότυπα, τις μορφές διασκέδασης, τον τρόπο βίωσης της συγγένειας και φτάνοντας μέχρι τη δημώδη θρησκευτικότητα και την καθημερινή διατροφή. Αναζητούν σε αυτά μόνο την όποια «αυθεντικότητα του παρελθόντος» που ανάγεται σε μουσειακό φολκλόρ και άρα εκπί-

πτει του παρόντος χωρο-χρόνου. Η υποτίμηση αυτή βασίζεται αφενός σε αυθαίρετα σχήματα κατανόησης της κοινωνίας. Αφετέρου όμως μεταφέρει ένα ξεκάθαρο πολιτικό μήνυμα: η απέχθεια για την Αριστερά βασίζεται στην αποστροφή για τις «χαμηλότερες τάξεις» και την ίδια τη λαϊκή κυριαρχία. Έναντι των παρωχημένων αξιών της Αριστεράς προτείνεται η τεχνοκρατική αποτελεσματικότητα, η αριστεία, η πρωτοκαθεδρία των ειδικών. Η πηγή όλων αυτών τοποθετείται βέβαια κάπου αλλού, εκεί που όλα λειτουργούν προς τη σωστή κατεύθυνση: στην «ανεπτυγμένη Δύση». Θα ήταν λάθος να μεταφράσουμε τον προσδιορισμό «ανεπτυγμένη» σε απλή αναφορά με οικονομικά μεγέθη. Το βασικό εδώ είναι ο άκριτος επαρχιωτισμός που μεταμορφώνεται σε θαυμασμό για τον εξιδανικευμένο πολιτισμό της καπιταλιστικής μητρόπολης.

Οι προκλήσεις της αριστερής κυβέρνησης που θα προκύψει στις 25 Ιανουαρίου είναι πολλές, όλες και όλοι τις γνωρίζουμε, έχουμε έτοιμα τα σχέδια και τους μηχανισμούς παρέμβασης. Η επιτυχία της αριστερής κυβέρνησης μπορεί να αποτελέσει μια ανατροπή βαθύτερων πολιτισμικών δυναμικών στην Ελλάδα και την Ευρώπη. Η πιο αισιόδοξη ευχή για το 2015 δεν είναι να πετύχει η Αριστερά στην ανόρθωση αυτής της χώρας. Είναι να πετύχει διαμορφώνοντας όρους πολιτικής αντιπαράθεσης χωρίς αισθήματα απέχθειας ανάμεσα σε όσους πρεσβεύουν διαφορετικές πορείες για το μέλλον.

* Ο Γ. Αγγελόπουλος διδάσκει στο ΑΠΘ